

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Politikai művek

MARX—ENGELS MŰVEI

5. KÖTET,

Kossuth. 587 old. 36 Ft

Marx és Engels műveinek ötödik kötetében tartalmában eltér az eddig magyarul megjelent kötetektől. Nem találkozunk benne a tudományos kommunizmus megalapítóinak olyan alapvető jelentőségű elméleti munkáival, amelyek jól ismertek az olvasók széles körében. Ennek magyarázata az, hogy a kötet az 1848. márciusa és novembere között írott munkákat tartalmazza. Az európai forradalmak fellendülésének és hanyatlása kezdetének ebben az időszakában Marx és Engels tevékenységüket a forradalmi gyakorlatnak szentelik. Céljuk annak elősegítése, hogy az 1848-as német forradalom betöltse történelmi feladatát: a feudalizmus és a szétaprózottság felszámolását, az egységes, demokratikus Németország megteremtését, s megnyissa a polgári forradalomtól a proletárforradalomhoz vezető utat.

A kötetben szereplő első műveket még Párizsban írják, de 1848. június elejétől már Kölnben dolgoznak. Működésük középpontjában az 1848-as német forradalom egyetlen következős, forradalmi orgánumának a Neue Rheinische Zeitungnak a létrehozása és fáradszóró küzdelme áll. Marx a lap főszerkesztője, Engels pedig egyik szerkesztője. A lapban megjelent cikkeikben — ezek alkotják a kötetben közölt írások zömét — Marx és Engels kíméletlenül ostromozzák a nagyburzsoázia megalkuvását. Meghatározzák a munkásosztály viszonyát a polgársághoz a polgári demokratikus forradalomban, megalapozását adják a munkásosztály stratégiájának és taktikájának a demokratikus forradalomban.

Marx és Engels forradalmi publicisztikája a német forradalom kérdésein túlmenően utat mutatott és állást foglalt az európai forradalom valamennyi fontos kérdésében. Jóformán egész Európában egyedül ők szálltak síkra a júniusi párizsi munkásfelkelés mellett. Az erről szóló viszonylag rövid cikkekből felcsillan az „Osztyárharcok Franciaországban” későbbi nagyszerű elemzése. Foglalkoznak a többi európai forradalmi megmozdulással is: a prágai felkeléssel,

az olasz szabadságküzdelemmel, a magyar forradalom és szabadságharc ügye szempontjából is oly jelentős bécsi felkeléssel és elemzik vereségének okait.

Marx és Engels műveinek ötödik kötetével, hogy hozzájárul a proletáriátus forradalmi harcának elméletéhez, az eleven publicisztika hatalmas erejével mutatja be az 1848-as forradalmak fontosabb mozzanatait. Nagyszerű eszköz egy olyan forradalmi korszak megértéséhez, amely különösképpen közel áll a magyar olvasók szívéhez. Községi és szakszervezeti könyvtáraink törzsanyagához tartozó mű.

Földi Tamás

Köves Tibor

GENFTŐL NEW YORKIG

Kossuth. 248 old. 40 Ft

A hazai irodalomban ritkán találkozunk azzal a műfajjal, amelyet történelmi képeskönyv elnevezéssel jelölhetnénk, pedig ezt mind az olvasóközönségben található érdeklődés, mind a bemutatott képek közvetlen agitatív hatása miatt széles kör fogadná szívesen. Ezt a hiányt igyekszik pótolni most Köves Tibor a „Genftől New Yorkig” című összeállításában. Köves, mint újságíró, s különösen mint politikai újságíró, jól tapint rá a közönség érdeklődési körére, amikor a közelmúlt világpolitikai eseményeit ismerteti olvasóival, helyesebben — nézőivel. A „Genftől New Yorkig” anyaga öt év világpolitikai eseményeit foglalja össze: 1955-től 1960-ig.

Jól kiválasztott időszak, amelynek mozgalmas filmkockái nemcsak felidéznek a közelmúltat, hanem egyben agítálnak is a szocialista tábor harca, humanista törekvései mellett. A képanyagot főleg a MTI külföldi képszolgálatából merítette a szerző, jó érzékkel választva a képek sokaságából. A könyv meggyőzően dokumentál, s ebben nagy segítséget nyújt maga az anyag, amely ténylegesen a fényképezőgéppel objektívításával s ezért mindenki előtt hitelesen, meggyőzően mutatja be a megtörtént eseményeket. Nemcsak az államférfiak tárgyalása, az imperialista csapatfelvonulások, a port-szaidi háborús képek, a kenyai koncentrációs tábort bemutató fényképek meggyőzőek, hanem hasznosak az olyan képek is, amilyenek például a szovjet tengerészek látogatása a londoni highgatei temetőben, Marx sírjánál, vagy a nap-

fényben nevetgélő kínai kisgyermekek csoportja, a kongói felszabadulásért tüntető hazafiak, vagy akár a szovjet vendégek Angliába ajándékkul vitt játékos medvebocsának képe is. Mindez közelhözza nemcsak az eseményeket, hanem azok levezetőjét is a könyv lapjainak forgatóihoz.

A könyv összekötő szövegeinek egyik hiányossága — s ez az egész munka rovására megy —, hogy terjengősek és nem konkrétak, inkább vezércikk-szerűek, mint magyarázók. Kevesebb — főleg az anyaghoz közvetlenül kapcsolódó — szöveg több lett volna. Hiányosság az is, hogy egyes képek nélkülöző az aláírást, s tartalmuk csak a hosszú szövegek elolvasása után ismerhető meg. Végül megemlítjük még, hogy egyetemes kérdésekben több képanyagot igényelt volna a meggyőző ismertetés. Kuba forradalmáról nem elég 3 kép, amelyből az egyik karikatúra; az Indonéziai harcok, s a felszabaduló Afrika népeinek küzdelmei is sokkal több képanyagot igényeltek volna, stb. A mozgalmas, nagyfontosságú történelmi eseményekről a közlőknél több és filmszerűbb, a drámai eseményeket jobban kidomborodó képekre kíváncsi az olvasó.

Egybevetve a mondottakat, a „Genftól New Yorkig” hiányosságai ellenére is hasznos és érdekes munka. A könyvtáros számára, akinek állandó problémája, hogy olvasóinak érdekes és meggyőző politikai anyagot adjon, — amelyet azok szívesen visznek és olvasnak el —, jó szolgálatot tesz. A könyv ajánlható a legszélesebb olvasóközönségnek.

Tolnai György

Szokoly Endre

...ÉS GÖMBÖS GYULA A KAPITÁNY

Gondolat. 422 old. 19 Ft.

A Tanácsköztársaság bukása után a fehér terror „lovagjai” Bécsben, Szegeden, Aradon és még számos városban szervekedtek, hogy a hatalmi koncot maguknak biztosítsák. Titkos társaságok alakultak, „vérszövetségek” születtek, s mindegyiknek a célja az volt, hogy a hatalomból minél több jusson részére. E titkos csoportosulások egyik mozgótagja, irányítója, vezére Gömbös Gyula volt.

Gömbös, mint fiatal katonatiszt csak egy célt tartott szem előtt: hatalomra jutni. Ennek érdekében embereken gázolt át. Meggyőződését, politikai hitvallását mindaddig cserélgette, amíg a miniszteri széket maga részére meg nem szerezte.

Az Ébredő Magyarok, a MOVE (Magyar Országos Véderő Egyesület), az EX

és még jó néhány titkos társaság irányítása összpontosult Gömbös kezében, s legfőbb patronusa kezdetkél fogva a „lovastengerész”, vagyis Horthy Miklós volt. A könyvből kiderül, hogy Horthy törvénytelen hatalmát a különböző titkos társaságoknak, szövetségeknek köszönhette. S mikor úgy érezte, hogy a hatalma már szilárd alapokon nyugszik, több régi segítőjéről megfeledkezett, de Gömbös és annak legszűkebb köre mindig élvezhette kegyét.

Szokoly Endre népszerű módon megírt könyvében olyan korról rajzol hű, eleven, lebilincselő és nagy általánosságban történelmileg elfogadható képet — mely az ország két tragikus évtizedét eleveníti meg.

A szerző arra törekedett, hogy a kor fontosabb szereplőiről „munka közben” fessen eleven portrét. S közben feleleveníti azokat a visszaélés-sorozatokat is, melyek annak a kornak a jellemzői voltak.

Szokoly Endre a korhűség pontos megrajzolására törekedett, néha azonban az események bonyolításánál kisebb tárgyi tévedéseket nem tudott elkerülni, ami azonban nem rontja le az egész mű értékét. Gáspár Antal politikai karikatúrista egykori rajzai jól illeszkednek a gyakorta csípős hangú szöveghez.

Fahidy József

Szépirodalom

Jánosy István

AZ ÖRÖK BÉKE ÁLMAI

Magvető. 124 old. 9,80 Ft

Jánosy Istvánt eddig elsősorban műfordítóként tartottuk számon, aki sikeresen birkózott meg olyan feladatokkal, mint Aiszkhülosz Perzsákja, vagy a Si King versei, de hűséges tolmácsolója a bonyolult Blake költészetének is. Most megjelent verseskötve, amelynek „Az örök béke álmái” címet adta, tehát joggal vált ki érdeklődést: aki a világirodalomnak korban és hangvételben ilyen távolosó remekeit ültette át, mit tart fontosnak, mi az, amiről úgy érzi, el kell mondania?

Aki sokat fordít, fokozott formatisztelre szokik s ez a választékosság, formai igény Jánosy egyik szembeötlő erénye. A „forma dat esse rei” igazságát ma külön is jó hangsúlyozni, amikor sokan a hevenyészettséget, a pongyolaságot összecserélik az eredetiséggel. Jánosy nemcsak tiszteli, hanem ismeri is a formát, gondosan, sőt magabiztosan versel. De a kultu-

ráltság, ami a formában erény, a mondanivalóban néha veszélyes utakra csábít: az ismeretanyag verseibe kíváncsok, az élményt az újra-elmondás jelenti. Rilke azt tanácsolta egy fiatal költőnek, csak akkor írjon, amikor úgy érzi, hogy belehalna, ha hallgatnia kellene. Az élmény hőfokának lemeréséhez hasznos Rilke tanácsa, bár távolról sem biztosítéka és kizárólagos feltétele a remekműnek.

Ha ebből a szempontból vizsgáljuk Jánosy költészetét, bizony nem egy olyan versre akadunk, amelyből épp az élmény verset követelő parancsa hiányzik. Zeneszerző, író, festő-portréi legtöbbször ezért nem érezzük azt, ami a verset valóban verssé teszi. Másutt a klasszikus hatás képzavarrá lesz; a felhők például a „menádok mellein felhasított emlékre” emlékeztetik, vagy a pontosságra való törekvés felesleges kitérőkre készíti, mint amikor Rákócziról azt is elmondja, hogy házioltáránál „a Grünwald kép alatt rogy térdre”. Van, amikor modern szóhasználatra hat bántóan, mint pl. a József Attilát idéző, egyébként nagyon szép versben, hol halálát így ábrázolja: „két vagon közé fejest sprint-ugró mozdulattal” vetette magát.

Könyvének legrégebb verse 1936-ból való, a legutolsó 1960-ban keletkezett. Majdnem negyed század, s a kép, amely elénk rajzolódik, a hibák, apró egyenetlenségek ellenére is rokonszenves. Mert amikor szívből dalol, amikor az élményt nem zavarja semmi másodlagosság, igazi költői magaslatokra emelkedik. A Kis fáradt dal, az Alkonyi búcsú, a Tihanyi templom, vagy a Búcsú, s talán mindegyiknél az Emlékdal nemesveretű sorai idézik azt a költőt, akihez szívesen visszavisszatérünk.

Ezek a „megcsendesült és megtisztult dalok” közvetlenségükkel és őszinteségükkel fémjelzik Jánosy István igazi költői értékét.

Csányi László

Györy Dezső

GÖMÖRI RENGETEG

Zrínyi. 353 old. 22 Ft

A magyar partizánmozgalomról, mely éppen a gömői tájakon bontakozott ki a legélénkebben és legeredményesebben, alig született regény. Ezt a hiányt pótolja Györy Dezsőnek, a kétszeres József Attila-díjas írónak könyve. Nem lép fel a teljesség igényével, nem akar átfogó képet adni a gyár- és bányavidék küzdelmeinek egészéről, egyetlen városka nyolc napját ragadja ki, hogy ezzel nyújtson bepillantást: így folyt a küzdelem, ilyenek voltak a küzdők.

Hősei partizánok, és régi 19-es veteránok; rajtuk kívül olyan értelmiségiek, akik ingadozva bár, de eljutnak a partizánokhoz, s diákok, kiket tiszta szívűk és ifjú lelkesedésük egyenes úton vezet a küzdelembe. Legjobban — szinte még gyermek — szerelmespárjának ábrázolása sikerült, melynek sorsát izgalmasan bonyolítja. Felvonultatja a Horthy és Szálasi éra züllött, tivornyázó alakjait, és olyan egyénileg tisztességes, de szűklátókörű figurákat is, akik sehová sem tudnak eljutni.

A regény legfőbb erőssége a mesebonyolítás, — ezért ezt a községi és szakszervezeti könyvtárak számára ajánlott művet elsősorban a fiatalok fogják szívesen és egyiramban elolvasni — a partizánok kalandos harcai, az ifjú szerelmesek megpróbáltatásai szünet nélkül izgalomban tartják az olvasót. A táj művészi és eleven ábrázolása — szinte szereplő a vidék is, annyira élő — s a zamatos palóc nyelv szintén a mű művészi erőnyeire tartozik. Gyengéje a könyvnek az emberábrázolás — s ez sajnos különösen a partizánoknál tűnik fel — az író elsősorban lírikus: ott alkot művészet, ahol tájat, hangulatokat, szerelmeseket, a lelkesedés forró lobogását ábrázolja.

Regénye azonban így is élvezetes olvasmány és kiváló nevelőeszköz: elszánt, bátor hősről mesél igaz történetet, kik életüket nem kímélve küzdöttek a jobb korért, melyben utódaik — kiknek élete éppen az ő harcuk árán derűs és nyugodt — hálával emlékeznek róluk.

—a—

Tóth Sándor

GERINCTORÉS

Magvető. 136 old. 7 Ft

Egy önérzet bukásáról szól Tóth Sándor kisregénye. Baracs Pistát, a tönkrement falusi szabó tehetséges fiát megérinti a felemelkedés ígérete: a helyi hatalmak legnagyobbika, az apátúr városba, iskolába küldi. De az ígélet egyben kísértés is: „mássá” kell lennie, mint amilyenek a körötte nyomorgó emberek, „mássá”, hogy tanult ember, úr lehessen. Pistát tehetsége és becsvágya fűti, tanulni vágyik, kívánja ezt a „másfajta” életet, ám önérzetét, szinte napról napra, pont e másfajta élet ígérete sérti meg. Meg kell alázkodnia az apátúr és a főjegyző előtt, hogy az internátusi helyet elnyerje, s mikor aztán diák lesz, az internátusi élet hazug erkölce parancsol rá újabb megalázkodást és megaláztatást.

Önérzet és becsvágy lélekben zajló párbaja lesz hát a cselekmény. Tóth Sán-

dor nagy pszichológiai érzéssel, jó „ütembeosztással” bonyolítja a történetet. Hitelesen világít rá a hőse lelkében lejátszódó konfliktusra, s megkeresi a Pistáért harcoló erők mozgatóit is: az otthoni nyomorúságot, a falu fojtó levegőjét, s a szerelmet. Az önérzet végül is arra bírja a fiút, hogy megszökjék a kollégium hipokrizisből és kegyes szolamokból sarjadt világából — ám útban hazafelé, egy didergő országtúti hajnalon mégiscsak az ambíció lesz az erősebb: megtöri Pista gerincét, s ő fáradtan és legyőzve tér vissza a helyre, hol megvette önmagát.

A lélektani konfliktus árnyalt megjelenítése mögé a társadalmi valóságot is pontosan vefti fel Tóth Sándor. A Horthy-korszak nyomorúsága, egy gazdagokra és szegényekre tagolt világ keserve sötétlik Baracs Pista lelkének küzdelmeiben és körülötte is: apjának, barátainak sorsában.

Tóth Sándor a lassubb, megfontoltabb, elemző epika hívének látszik. Ebből, s az általa választott téma társadalmi—lélektani méreteiből nagyobb kompozíció következne. A nagyobb kompozíció igénye érződik is az első fejezeteken, s a regényhez függesztett epilóguson is. Mintha epikai „ritmusérzékünket” sértené valami: talán az, hogy amit Tóth Sándor regénynek indított, azt végül is kisregénnyé szorítja össze. Ennek ellenére, egyetlen emberi vívódásban is — mint cseppben a tenger — találó képet ad a múlttól, könyvét minden olvasónak bátran ajánlhatjuk. Különösen a fiatalok számára hasznos olvasmány; meglátják tükrében a két korszak különbségét, s becsülni tanulják mai helyzetüket.

Pomogáts Béla

Szántó Tibor

VALAMELYIK PARANCSOLAT

Szépirodalmi. 239 old. 17,50 Ft

Szántó Tibor új novelláskötete kellemes meglepetés az elbeszéléseket kedvelő olvasók számára. Korábban megjelent művei (*Triciklin*, *Bezières-i lehetetlenségek*) már kétségtelenné tették a szerző sokat ígérő tehetségét. A *Valamelyik parancsolat* lapjait forgatva most arra döbbenhetünk, hogy kitűnő novellista eredeti ízü, megkapó és mégis sokszor klasszikusan egyszerű vonalvezetésű elbeszéléseit olvassuk. Szántó rendkívül szűkszavú író, elbeszéléseiben nyomát sem találjuk az aprólékoskodásnak, vagy lélek-elemző magyarázatásnak. Csak az eseményeket mondja el, kommentár és átlásfoglalás nélkül. Erre nincs is szükség:

maga a történet hat, a stílus világosságán, érzékletességén és a kompozíció kitűnő felépítésén keresztül.

A kötet egyik legmegragadóbb elbeszélése *A gyermek előtt* az elvált szülők gyermekének sorsával foglalkozik. A téma könnyen csábíthatna kevésbé tehetséges írók szentimentalizmusra, erőltetett hatás keresésre. Szántó ehelyett legjobb erejéit sűríti ebbe az elbeszélésebe. A kisfiú, akiről a történet szól, nem nélkülöz. Senki sem bántja, csak éppen senki-nek sincs szüksége rá. Az apa, akinél látogatást tesz, éppen most nősült másodszer. Egyéni életét éli az anya is, akinél lakik. Mindketten szeretik, de mindkettőjüknek teher: a gyermek mindig jelen van, térben, vagy gondolatban, de mindig feleslegesen.

A kötet legjelentékenyebb elbeszélése, a *Farkasalma* korunk egyik legelevenebb problémájával, az életformák átalakulásának zökkenőivel foglalkozik. A történet előterében két munkásfiúból lett értelmiségi sorsa áll. Az egyik saját felszínsége, könnyelműsége miatt bukik el, a másik lelkiereje, erkölcsi tartalma, józansága révén úrrá lesz sorsán. Mihalkó Józsi, a fiatalabb testvér könnyen lesz mérnök, akkor, amikor a munkásszarmazásuk előtt már minden kapu két szárnyra nyílik. Talán ez kényeztetési el: felemelkedését nem értékeli, munkáját éppen úgy nem veszi komolyan, mint saját életét. Házassága méltatlan, kapcsolataiból hiányzik a lélek. Egy véletlen hulligánok útjába vezet. Támadásukra bosszút fogad; ez az elhatározás is könnyelmű, felelőtlen. Éjjeli kocsmákban keresi őket, a mocsár azonban magába rántja: részeges, züllött alakká válik, aki semmivel sem különb támadóinál. Jól megmintázott alakja az elbeszélésnek Ági is, Mihalkó felesége. Merő opportunizmus ez a tartalom nélküli asszony, aki elhagyta régi, középosztálybeli férjét, amikor gondtalan élete után annak balsorsában is osztoznia kellett volna. Végül mégis eléri az érdekhajszok megérdemelt sorsa; második férje elzúllik, az első — aki tiszta jellem és a balsorsban is megőrizte emberségét — nem fogadja vissza, Antal, az idősebb testvér — akit harmadiknak szemelt ki, — undoírral utasítja el. A novella legpozitívabb alakja ez az erős ember. Mindent küzdve, a maga erejével, munkájával ért el, de sohasem vált elbizakodottá.

Szántó Tibor a mai idők mai embereinek életét ábrázolja szűkszavúan és mégis szerencsésen sokatmondóan. Történeteinek mindig van tanulsága, de ezt sohasem az író mondja ki, hanem a művésze által reáébresztett olvasó.

A könyvtárban minden, az elbeszélése-

ket kedvelő olvasónak, de elsősorban mégis a felnött korosztályok fiatalabbjainak ajánlhatjuk. Kedvező tulajdonságai alkalmassá teszik arra is, hogy a mai irodalmat még ritkábban, vagy alig olvasók kezébe adjuk.

Ughy Jenő

ENEKELJ ARANYMADÁR

Német lovag-költők antológiája

Európa. 368 old. 30 Ft

Távoli kor levegőjét, szokásait hozza életközébe az Európa Kiadó Minnesänger-antológiája. Pársoros vers sokszor többet mond koráról, mint történelmekönyvek serege; a hajdanvolt ember vall magáról, s ezt olyanmódon teszi, hogy az azonos érzésekkel megfogva szívünket, visszapergeti az időt, ott vagyunk a XI., XII., XIII. században, értjük és látjuk mindazt, ami csak száraz tudomány lehetett e könyv olvasása nélkül.

Ez az antológia a világirodalomnak egy fontos és gyönyörűsége részét teszi közkinccsé, megkönnyítve vele nemcsak az irodalomtörténeti, de a történelmi oktatást is. A kötet — bár elsősorban a kiforrott ízlésű, szép versekre jól rezonáló olvasókhoz szól — üde szépségével nemcsak meg fogja nyerni a fiatalokat, hanem hathatós támaszt, szemléltető eszközt jelent a korban való történelmi eligazodás terén is.

Az antológiát Lator László biztos művészi érzéssel, a kor legjava terméséből válogatta, megfelelő arányban helyet kaptak a legnagyobbak mellett a kisebb költők is, mintegy összehasonlítási mércéként, íme ezek a csúcsok, és ez az átlag. A kötet a névtelen szerzőjű versekkel kezdődik, erős népdalhatás érződik rajta. A Minnesang első korszakában a népi, és a műköltészet még nem különül el; aminthogy nálunk, a lovagköltészet késői magyar válfajában, a virágénekekben és Balassi Bálint szerelmi költészetében olyan erős rokonvonások vannak.

A korai, ismert költők közül a Kürenberginek nevezett a legkimágaslóbb; verseit a „Több mint egy éven által” című gyönyörű Radnóti fordítással kezdi a kötet, s a továbbiak a jellegzetes Kürenbergi képeket festik elénk, magányos nő a várfokon, s az oly gyakori szimbólum, az aranyszárnyú sólyommadár (az antológia címadó madara), melyről a realista, s lovagi illetőtől nem csiszolt Kürenbergi ószintén kijelenti: „az asszony és a sólyom hamar léssen kezes...”

A későbbiek során kitűnik, hogy minél tartózkodóbbnak és szemérmesebbnek il-

lik az úrnőnek látszania, de a valóságban annál szívesebben tesz eleget lovagja unszoló kérésének. Mivel a lovagok csak ritka kivétellel írják feleséghez, jegyeshez dalaikat, egyre visszatérőbb motívum a hölgy jóhíre miatti aggodalom. Vannak persze konvencionális versek is: a várbeli vazallusok, familiáriusok, kliensek kötelessége volt az úrnőt epedő dalban üdvözölni; de a nagy versek igazi, és bizony igazán nem platói érzésekről szólnak, mint például Walter von der Vogelweide „A hársfaágak csendes árnyán” c. kis dala, mely huncut, játékos, tündéri üdeségéből sohasem veszít (Babits-fordítás). Vogelweide természetbrázolásával eleven, hús-vér képeivel megint csak a mi Balassinkra emlékeztet.

A női lélek alaposabb rajzát csak Gottfried von Strassburg adja Tristan és Isolde-jában — aholis Isolde „bíván Issten tapintatában” igen szellemesen jár túl Marke király, s a vesztére török eszén. Az antológia a leghíresebb lovagregényekből is mutat be néhányat (ezekhez tartozik a Tristan és Isolde is), mint Wolfram von Eschenbach Parsifalját, és Hartmann von Aue Szegény Henrikjét.

A kötet a lovagköltészet alkonyát, a lovagi erkölcsök züllését is ábrázolja; hová lett a hajdani virtus, az első, útra kelő, kedvest elhagyó kereszteslovagok tiszta fanatikus lobogása; hova Hertmann von Aue, Wolfram Eschenbach szigorú erkölce (ha nem is a szerelem terén). A lovagság hanyatlását Wernher der Gartenaere megdöbbenő, erős színekkel festi: a lovagok elanyagiasodása, élvezethajszolása, parasztnyúzása már a parasztlázadások előszelét jelzi és indokolja.

A fordítók, a klasszikusok (Babits, Radnóti, Szabó Lőrinc) éppúgy, mint az új műfordítások készítői, művészetük legjávát adták, mikor a nehéz középfelnémet nyelvről a dalokat a mai magyar nyelvbe átültették.

Bozóky Éva

CARMINA BURANA

Középkori diákdalok

Magyar Helikon. 257 old. 35 Ft.

1803-ban, amikor a szerzetesi könyvtárak állami tulajdonba kerültek, a müncheni királyi könyvtár igazgatója, Christop von Aretin, az egykori benedikteureni bencés kolostorban kis fólió alakú, barna bőrbé kötött könyvet talált. A kötet nem szerepelt a hivatalos listán, s ez még csak fokozta a kutató hajlamú bajor könyvtáros kíváncsiságát. Olvasni kezdte a latin nyelvű verseket és hamar megértette, miért tiltották ki a bencés

atyák ezt a furcsa könyvet a kolostori tékából. Christoph von Aretin a középkori diákköltészet meglepően világias szellemű, s az Egyház bűneit kíméletlen igazmondással kárhozható gyűjteményét találta meg. (A Carmina Burana név a lelőhelyre, benediktbeurenre emlékeztet.)

A gyűjtemény a középkor irodalmának ismeretlen ágáról hozott hírt, s azt bizonyította, hogy a nagy eposzok, a különböző műfajokat hasznosító egyházi irodalom és a lovagi költészet után, sőt, részben azzal egy időben is, már a XI—XIII. században kivirágzott Nyugat-Európában egy életérzésében, szemléletében jövő felé forduló líra. Ezt az újhangú költészetet reprezentálja és szembeesíti a magyar olvasóval Kardos Tibor professzor válogatása, s a biztos eligazítást nyújtó zárótanulmány, amely választ ad a hétnyolcszáz éves versek eredetét tudakoló kérdésekre is.

A tizenegyedik században kialakul Nyugat-Európa országaiban egy létbizonytalansághoz szokott, vándor életmódot folytató értelmiségi réteg. Plébániához nem jutó papok, tanulmányaikat félbenhagyó klerikusok, rang és pozíció nélküli diákok járják az országutakat. Városokban, nagyobb településeken megállnak, prédikálnak, néhány garasért levelet fogalmaznak, megírják az okleveleket, s kezükben lanttal, ajkukon dallal és tréfával egy kupa borért, jó meleg ételért el is szórakoztatják vendéglátóikat. A tehetségesebbek karcelláriákon, egyházi és világi nagyurak udvaraiban éltek, de ha kedvük kerekedett, okkal, ok nélkül hátat fordítottak a biztosabb megélhetésnek, s tovább vándoroltak. Ez a kalandos életű, a hűbéri társadalom nagyon merev kötelékein csaknem teljesen kívülálló értelmiség szólaltatja meg és érleli művészi hitelűvé a Carmina Burana költészetét.

Ami ezekben a versekben a szenvedély hevével égett, nekünk, magyaroknak igen ismerős. Mintha a hit kegyelmét áruba bocsátó, kapzsiságra és bálványimádásra vetemedett Egyház züllését kárhozható reformátor prédikátorok verseit olvasnánk. A pattogó, rövid sorok monoton ritmusával is az ítéletmondás komor hangulatát felidéző dalok — akárcsak Szkhárosi Horváth, Sztárai vagy Bornemissza Péter versei — a világi hatalmaságokat is néven nevezik: ragadozó farkasokként, törvénygalázóként marasztalják el. Oltalmat és vigaszt a világ sokrontása ellen csak a tisztának megőrzött és visszavívott krisztusi hitben remélnek.

De ez a hitvalló szemlélet csak a „világ állapotáról” költött panaszének köti. A gyűjtemény nagyobb része a földi

élet értelmét megtagadó, örömét kárhozható vallásos világkép merész cáfolata, s a világi költészet első jelentős középkori példája. Többnyire ismeretlen szerzők dalolnak felszabadult lélekkel a természet szépségeiről, a szerelem csábításairól, míg cimborák és tüzes boroskák dicséretéről. Hangjukban, mely a ritmus vidám lejtésében tisztá, harsány rímeket zendít, — az élet értékével ismerkedő ifjúság meghatott öröme kap meg. S itt ismét utalhatunk magyar vonatkozásra. A vándor diákköltészet eljutott Magyarországra is. Hatását nem nehéz felismerni a XV. század virágének-töre-deikeiben. Kardos professzor utal arra, hogy egyik-másik Magyarországon lejegyzett vers két híres vándorköltő, Hugues d'Orleans és Archipoeta sorait idézi.

Sok szelíd kedvesség mellett van a Carmina verseiben vaskos hetykeség és eget-földet káromló szabadosság is. Nem hiába Villon ősei a vándor költők, ki, a műfaj utolsó és legnagyobb képviselője. A Carmina Burana sokszínű gyűjtemény; darabjait nem a szemlélet egysége, hanem keletkezésük és fennmaradásuk körülményei fizik kötetbe. Ezért érezzük olvasás közben, hogy a következő századok lírájának különböző, sőt egymással szembenálló irányzatai vállalhathják őseikül az évszázadokig kallódó antológia névtelen költőit.

A kötet a szakszervezeti könyvtárak számára ajánlott mű.

Dersi Tamás

Emily Brontë

ÜVÖLTŐ SZELEK

Szépirodalmi. 250+250 old. 6 Ft

A teremtő képzelet egyik legnagyobb csodája ez a regény. A szerelmi szenvedélynek oly tökéletes, oly megrázó ábrázolása, hogy alig találni párját a világirodalomban, szerzője pedig — az angol regényírás hármass bűszkeségének. a Brontë nővéreknek egyike (1818—1848) — egy huszonkilenc éves papkisasszony, aki a szerelmet csak olvasmányából ismer-te, s magányos ábrándvilágában élhette át.

A történet a romantika vad és veszélyes zátonyai közt sodródik, s a legvégtetesebb hatáskeltéstől sem riad vissza. Miként válik egy beteljesíthetetlen szerelem őrzőgő, pusztító bosszúvágygá, miként teszi tönkre a talált gyermek Heathcliff, aki nem nyerheti el az úri Catherine kisasszony kezét, vetélytársának, imádottjának és minden hozzátartozójának s végül saját magának életét: ez meséjének rövid foglalata.

De ne gondoljunk valami Jókai-féle naív romantikára. Emily Brontë a kép-

telenségig csigázott történetet egy nagy realista fölényes jellemfestő tudásával és klasszikus tisztaságú környezetrajzába ágyazva adja elő. Könyve páratlan erővel idézi fel a XVIII. századvégi Anglia magányos udvarházainak komor életét, melynek puritán erkölcsi máza rosszul leplezi a szörnyű bűnöket, torz szenvedélyeket, a lélekgyilkoló ridegséget, az összezártan egymás mellett élők sötéten izzó indulatait és őrlő reménytelenségét. Talán csak Scsedrin és Dosztojevszkij lapjain találunk ennyi gonoszságot, romlást, ilyen pokolian szenvedő lelkeket, ami pedig az ábrázolás lélektani igazságát, finoman részletező munkáját illeti, az *Üvöltő szelek* fátumként elzúgó tragédiáját, a kritikusok joggal hasonlítják Shakespeare műveéhez. Különösen a női hisztéria orvosi pontosságú rajzával remekelt Emily Brontë, oly korban, amikor a tudomány még nemigen merészkedett az emberi lélek fájdalmas és homályos mélyeibe.

Az *Üvöltő szelek* új kiadása az Olcsó Könyvtárban jelent meg, s több mint ötvenezres példányszáma biztosítja, hogy a legszélesebb rétegek megismerhessék az angol irodalom e klasszikus alkotását. Épp ezért a községi és szakszervezeti könyvtárak számára ajánlott mű.

— cs —

Jurij Tinyanov

A KÖVET HALÁLA

Magyar Helikon. 481 old. 50 Ft

Egy történelmi korszak tanulmányozása közben el lehet jutni a megismerésnek olyan bensőséges fokáig, ahol az oklevelek, források, emlékezők adatai kilepnek a mérlegelések és következtetések elemző köréből, s mint a halott Próteszilaosz árnya Laodameia áldozatától, étellel, vérral telnek meg, felöltik jellemük eleven plaszticitását, és körülményeik és rendeltetésük törvényei szerint mintegy újrátjásszák egyszer-volt létezésük drámáját a tudós búvárló szeme előtt. Ha ez a túlcserdülő és teremtő ismeret a stílus földidéző erejével párosul, akkor a történetírás olyan kivételes teljesítményével van dolgunk, mint Michélet hatalmas freskója a nagy francia forradalomról, ha pedig a történész munkája közben a szépfírói hajlam és formáló készség is szót kér, akkor remekművű történelmi regény keletkezik.

Jurij Tinyanov (1894—1943), a szovjet történelmi regényirodalomnak Alekszej Tolsztoj mellett vitatnatlanul legnagyobb klasszikusa — akinek *Arina meg a liceum* című könyvét Puskin ifjúságáról már ismerheti a magyar olvasó — az ihletnek ezt a tökéletes megismeréstől a

plasztikus újraterepmiség vezető útját járta be.

A *követ halála* Gribojedovnak, *Az ész bajjal jár szerzőjének* utolsó életévét beszéli el. Tinyanovot, mint összes többi könyvében, ebben az írásában is a dekabristák sorsa foglalkoztatta.

Az egész regényre hatalmas árny süllyosodik: az 1825 december 14-én megkísérelt fölkelés bukásának tragikus árnya. A Szenátus téri ütközet halottjai és a kivégzett hősök egyetlen biztonságos és véres lépéssel átlendültek a történelem apotheozisába; az életben maradtakra bonyodalmasabb és új próbákra tevő sors várt, idegen és ellenséges világ, mely alkalmazkodást és rezignációt követel az élni hagyottaktól, akik az egykori összetartozás letörölhetően „szabadkőművesjel”-ével homlokukon, „vítórnl testetlenebb”-ül, az elvérzettek sápadtságával élik át a bor erjedése után „az ecet erjedését”-t. Tinyanov nagy művészettel idézi fel ezeket a szomorú sorsokat: az enyhe öniróniát fitogtató Puskint, a féligörülésbe rokkant Csaadajevet, ezt a keleti Széchenyit, aki még mielőtt hidat és gátakat építhetett volna, a maga szánalmas Döblingjébe zuhan; és mindenekelőtt Gribojedovot, akinek legtitkosabb gondolatait épp azzal fejezi ki az író, hogy nem mondja ki őket; a képtelen helyzeteket, melyekben a gonosz szálakkal összecsomózott élet egy asztalhoz ülteti s paroláztatja a vérbíró és a volt gyanúsítottat, és diszembelvénnyről nézeti végig az egyik dekabristával a másiknak megaláztatását; az „Amerika-szagú, kelet-indiai füstöt árasztó” kort, mely a múlt túlélőire megkésve is biztosan mérte az áldatlan halált.

A halál Gribojedovot mint a cári imperializmus teheráni követét érte utol, miniszteri rezidenciájában, melyet megostromolt a felbőszített tömeg. A fanatizmustól élesre fent perzsa kések egy már rég halálra szánt, kiüresedett életet oltottak ki, mert „a harmincas években csalhatatlanul megéreztek, mikor kell az embernek meghalnia... S haláluk előtt már sem szerelemre, sem barátságra nem tartottak igényt.”

Tinyanov regénye tökéletes realizmussal ábrázolja szereplői lelki és társadalmi világát, kifejező eszközei közé pedig besorolja az expresszionizmus erőteljes és meghökkentő fordulatait is. („Hosszú háziköntősenek olyan volt a színe, mint a moszkvai tűzvészé.”) Nem könnyű, felületesen szórakoztató olvasmány; ízig-veérig művészet, mely a benne való elmélyedésért nyugtalanító és tartós élménnyel fizet. Nehéz csillogású stílusát Radó György fordítása kitűnően tolmácsolja.

— k —

1959-ben, egy lengyel falu egyik parasztházának padlásán a gazda rakosgatás közben néhány régi iskolásfüzetet talált. A füzeteket a falusi tehénpásztor fiúnak adta azzal, hogy azokat „egy olyan fiú írta, mint te”. A füzetek egy rádióriporterhez, majd tőle egy újságíró-nőhöz kerültek. Az ő révén jelentek meg aztán egy irodalmi folyóirat hasábjain. Azóta — hasonlóan a holland *Anne Frank* írásához — számos nyelvre lefordítva emlékeztetnek és megrázzák a szíveket.

Dawid Rubinowicz lengyel zsidó kisfiú — a megmaradt osztálykönyvek szerint a falusi iskola kitűnő tanulója — s ennél többet nem is igen tudunk róla — tizenkét éves korában, 1940-ben kezdte írni naplóját. *Róla* nem sokat tudunk, *tőle* igen sokat, és közvetve abból, *ahogyan* írt ez a kisgyerek az ő mély érzelmi és lelki életéről, erős lelkéről is.

Nem nagy terjedelmű Rubinowicz Dawidka irodalmi hagyatéka. 1940-ben 8 és fél, 1941-ben 45, és 1942-ben 63 füzetoldalt írt tele az öt barnássárga fedelű iskolai *irkában*, melynek fedelére a nyilván maga kifaragta házinyomda betűivel többször is rábélyegezte a nevét. Ennek köszönhetjük, hogy feljegyzéseit nem névtelenül ismertük meg.

Egyszerűségükben, — egy tisztaszemű, értelmes kis falusi fiú megrázó feljegyzései ezek. A falusi élet mindennapjai — és szavai is — gyermeki élmények („... én találtam három gombát...” „Nagyon jó dolog áfonyát szedni, csak a szünyogok és bögölyök össze-vissza csípi az embert”) és a milliók fölé tornyosuló tragédia jelei egy lengyel falucskában egyforma erővel kapnak itt hangot. Az áfonyát s a „... csak úgy, minden ok nélkül” agyonlőtt asszonyt ugyanaz a gyerekszem tükrözi. Milyen, apróságában is döbbenetes tény, hogy az 1942-es feljegyzésekben ez a jótanuló kisfiú el-el „veszíti” az egyes betűket, szótagokat, mint a hajszott idegzetű, zaklatott életű, gyorsan dolgozó felnőttek.

Dawidka naplója a gyermekben is élő ember méltóság dokumentuma. Anne Frank intellektuálisabb hagyatéka mellett is, vagy azzal együtt, tisztaságában emberi és irodalmi értékű váló döbbenetes dokumentum.

A kötetet — Sebők Éva fordítása — két lengyel író egészítette ki *Nem hallgatással folytatódik* címmel, melyben a napló hiányzó részei és Dawidka emlékei utáni kutatásokról számolnak be.

Csertői Oszkár

Ifjúsági művek

Zoltán Péter

MESTERSÉGEK DICSERETE

Móra. 454 old. 24 Ft

„A munkát dalolom, ki a szabadság
Útjára visz gyász és romok között.”

Juhász Gyula örökszép sorait választotta műve mottójául Zoltán Péter, a Mesterségek dicséretének írója. És, ha könyve kiemelkedik a hasonló tárgyú és jellegű írások közül, ez elsősorban annak köszönhető, hogy a riportok íróját valóban mélyen áthatják a nagy költő szavai. Mert a könyv valójában többet ad a sokat ígérő címnél: az egyes mesterségek színvonalas, érdekes, sokoldalú dicséreténél. Mondanivalójának lényege mélyebb ennél. Elbeszélésének hősei nemcsak szorgos, tehetséges mérnökök, munkások, parasztok, hanem derűs, megelégedett emberek. Boldogságuk záloga a munka, „ki a szabadság útjára visz.”

A gazdagon és izléseken illusztrált kötetben negyven féle mesterséggel ismerkedünk meg. Olyan szakmákkal, amelyek tíz- és tízezrek úznak, és amelyek alapvető fontosságúak a társadalom fenntartásában, az emberi nem fejlődésében. De az író figyelme kiterjed olyan munkakörökre is, mint a csillagászé, a bűvéré, a reaktormérnöké, ahol a munka társadalmi értéke mellett különleges varázserőt jelent a foglalkozás nem mindennapi jellege.

A könyv legfőbb érdeme, hogy akár a pékekről ír, akár sebészről, szövőnőről, vagy televíziós-szakemberről, mozdonyvezetőről, vagy újságíróról, minden sorát áthatja a hivatás szeretete. A szerző e szavakkal fejezi ki szemléletét: „Mesterségeket dicsérek ebben a könyvemben. De egyetlen szóval sem buzdítottam olvasóimat, hogy e mesterségek közül, melyiket válasszák... mert meggyőződésem, hogy bármelyik szakma, foglalkozás, hivatás csak akkor igazán szép, hogyha az, aki folytatja, valóban kedvét és örömét találja benne.” Szavainak igazságát példázza az olvasztár, akinek apja is martinász volt, fia is az. S amikor megkérdezik, mi vonzza erre a nehéz pályára a fiatalokat, így válaszol: „A szakma. Szép szakma ez. Igazán férfinak való.”

Zoltán Péter a riport műfaját választotta mondanivalója közlésére. Választása nem lehetett volna szerencsésebb: a Mesterségek dicsérete valóban olyan mű, amely az újságírói képesség igényes, sokoldalú kifejtésére ad alkalmat. Az író si-

került pillanatfelvételeket készít, és eleven, színes portrékat rajzol történeti egyes alakjairól. Élmények, színes események, olykor anekdoták leírásával mond el egyet s mászt hősei életéből, ismerteti munkájuk lényegét, ecseteli szépségeit és nehézségeit. Az olvasmányos, érdekes beszámolókon belül módot talál arra is, hogy az ismeretterjesztés feladatát is megoldja. A múltba visszapillantva elmondja egy-egy szakma, hivatás történelmi kialakulásának folyamatát, leírja a technika fejlődését, és érzékelteti, hogy a termelési viszonyok megváltozása milyen hatást gyakorol a dolgozó emberre, munkájára és annak eredményeire.

A kemencénél álló péktől megtudjuk, hogy az első szép fehér kenyeret Rómában sütötték. A fodrász, miközben a „Lollo”-frizurát formálja, a régi görög hajviseletről beszél. Van, aki évszázadokkal nyúl vissza, szakmája születéséig, mint a nyomdász, aki azzal büszkélkedik, hogy az első nyomtatvány Kínában több mint ezer éve jelent meg. S van, aki olyan szakmát választott, amelynek „történelme” csak napjainkkal kezdődik, mint az atomfizikusé.

Csupán helyenként támad kis hiányérzetünk, amikor egy-egy szakma ismertetése során — gondolok itt elsősorban olyan mesterségekre, mint az esztergályos, az agronómus, vagy a bányász — szívesen olvastunk volna valamivel többet magáról a munkafolyamatról is. Az író pedig rendelkezik azzal a képességgel, hogy magukat a technológiai eljárásokat, is újszerűen, közérthetően és vonzóan dolgozza fel.

Zoltán Péter írása könyvtáraink törzsanyagához tartozik. Bátran nevezhetjük felső korhatár nélküli ifjúsági könyvnek. Érdekes, élvezetes olvasmány. Minden egyes fejezete kerek, gyakran érdekfeszítő, máskor lírai hangulatú elbeszélés. Az irodalmi igényű „dicséreték” biztatást és lelkesítést jelentenek a pályaválasztás előtt álló fiataloknak, és bármely mesterségről is essék szó, a felnőtt olvasók mindenkor azt érezhetik, hogy a dicséret őket is illeti, mert ez a könyv a hivatását szerető dolgozó ember méltóságának járó elismerés.

P ó r E d i t

Thury Zsuzsa

ANGÉLA

Móra. 235 old. 17 Ft

Ifjúsági irodalmunkban — hovatovább — külön hely illeti meg Thury Zsuzsa könyveit. Olvasottságuk nagy. „Ronggyá olvassák” — jellemezte az egyik könyv-

táros. Érthető hát, hogy könyvei több kiadást érnek meg. A francia kislány négy, a Mostohatestvérek három kiadásban forog közökzen (mindkettő József Attila-díjas). Egyéb könyvei — önéletrajzi regénye az Ördögtánc, aztán a Virradat előtt, Bányai Júlia is a keresett könyvek közé tartoznak. A most megjelent Angéla is második kiadása az 1955-ben első kiadásban „Zalai nyár” címen megjelent kötetnek. Ezt most csak alcímében őrzi.

Könyveinek népszerűsége nyilvánvalóan nemcsak abban rejlik, hogy az író ismeri az írásművészet szakmai titkait, mesterfogásait. Tud olvasmányosan, figyelmet lekötőn írni. Inkább abban, hogy ismeri az ifjúság lelkét. Ez a pszichológiai előny segíti sikerre az írásban. Tud olyan problémákat felvetni, melyeknek bogozása, megoldása a való életből ellesett, mégis a romantika levegője élteti.

Igaz pedagógiai érzékkel ír. Ezt a szülői házból hozza. Édesapja, a korán elhalt haladó író pedagógus szeretett volna lenni, édesanyja az is. Nevelői cézzal ír. „Nézze el nekem az olvasó — írja önéletrajzi regényében, az Ördögtáncban — hogy ezúttal nem igyekszem eltitkolni a szándékot, amiért írásba kezdtem, s ez bizony kissé oktató célzatú.”

Szerencsére, ahol nem ilyen apriorian mondja is ki, művei ott is oktató célzatúak.

Mindezeket legújabb könyvéről, az Angéláról is el lehet mondani. A könyv három fiatal pesti tanár és 8 diák nyári táborozásának története. A tábor nem akármilyen. Gyűjtőmunka folyik ott. Népdalt, néptáncot, népzénet gyűjtenek. Folkloret. Már az alaptétel kimondása is nagy értéke a könyvnek: a haladó hagyományok megbecsülése. Szocialista élet szemlélet tükröződik a könyvből. Ahogy a fiatalokat kiválasztják, ahogy a vezetőik és vezettek egymásra találunk, ahogy a fiúk és lányok egymással szemben viselkednek, egymást nevelik, ahogy közös élmények a kis közösséget a három hét alatt egyé kovácsolják, az szemléletben szocialista, irodalmi megfogalmazásában ugyancsak.

Ahogyan a két szereplő — Bodnár Angéla és Valenta Guszti bontakozó szerelmét szövi, — csupán hangulati főváza a sok-sok nevelési tendenciájú mondani valónak. Valenta Guszti magának élő, visszahúzódo modorú VIII. osztályos — rejtve hordja élete terhét — és Bodnár Angéla más módon ugyan, de szintén a bezárkózottak közé tartozik. A többi szereplő is mindmegganyai individuum. Egyben egy-egy típus hordozója. A szülők nemkülönbén.

A regény könyvtárak és iskolák számára 12 éven felüliek részére ajánlott olvasmány. A sok esetben koravánna öregített — jelzett korú — fiataljaink, a prepubertáskorban élők, az orvosság ízével olvashatják az életkori sajátosság elve figyelembevételével nekik írt, számtalan tanulságot, fordulatok történetet adó könyvet.

Fónay Tibor

Ismeretterjesztő művek

MŰVÉSZETRE NEVELÉS A CSALÁDBAN

Kossuth. 120+128 old. 16+20 Ft.

A Magyar Nők Országos Tanácsa szerkesztésében megjelent két könyv tulajdonképpen négy, egymással szorosan össze nem függő mű együttes jelentkezése. Ami mégis egységbe vonja őket, az a velük elérni kívánt célt. Mindegyik a 6. évet még el nem ért gyermekek szebb, színesebb, értékesebb életét akarja szolgálni, ezért a szülőknek, nevelőknek könnyen olvasható és érthető formában ad tanácsot a gyermek nyiladozó szellemének kifejlesztésére és gazdagítására, tehetségük kifejtésére.

Mészáros Vincéné Bábjáték a családban c. írása egy melegszívű asszony közvetlen meséje családjának élettelen tagjairól: a magakészítette bábokról, akik nemcsak kedves játszótársai voltak gyermekeinek, hanem segítettek a nevelésben; gyermekeit és azok barátait szóra-kenttatták, gátlásokat szüntettek meg és barátságossá, meleg-családiassá tették az otthon annyira, hogy még a serdülő gyermekek is szeretettel nézik őket. A Manóka, A Nagyfülű Kutya, meg a Tarka Kutya, a Leketye, a Csutka Panni meg Rozál, a Róka, a Farkas, a Bábok Öreganyja, a Dörmögő és Talpas egy-egy történetke keretében elevenednek meg. Ezek a történetkék a báb elkészítését, „egyéniségét”, jótetteit mondják el. A bábjátékkultúrának új területet nyújt ez a kis könyv, sok jótanáccsal az édesanyáknak, óvónőknek, napközi otthonok gondozóinak.

Vikárné Forrai Katalin: A kis gyermek zenei irányítása a családban c. írását Kodály Zoltán egyik mondásával kezdi, mely szerint a gyermek zenei nevelését „kilenc hónappal a születése előtt” kell elkezdeni. Ennek az anekdótaszerű mondásnak a szellemében a szerző a csecsemőkortól kezdve ad segítséget a gyermek ritmusérzékének, hallásának fejlesztésére. Külön figyelmet szentel a zenei tehetséggel megáldott és az ún. „botfülű” gyermekek

foglalkoztatásának, a zene megszerettetésének az egyes korosztályokon belül mind a családban, mind az óvodában, ahol a nagyobb közösség bizonyos eltérő pedagógiát indokol. Gazdag példa- és kottatár teszi teljessé és gyakorlatilag használhatóvá ezt a dolgozatot.

A második kötet szerzője Székácsné Vida Mária a képzőművészeti és az irodalmi nevelést kívánja megkönnyíteni.

A kötet első részének *Képzőművészetre nevelés* a címe. Megtudjuk, hogyan lehet látásra nevelni a kisgyermeket, segíteni a formával, színnel, térrel való ismerkedésben; hogyan lehet a kevésbé érdeklődő gyermeket is megfigyelő, látványt-befogadó és látvány-tükröző szeművé nevelni. A látásratanítás alkalmi (séták, közös kirándulások, utána a látottak lerajzolása, színezése) fejlesztik a képi látást, — a természet és az állatok megfigyelése az asszociatív és képszerű gondolkodást, amely nélkül nem lehet művészettel foglalkozni. Megmutatja, hogyan lehet a „családi műhelyben” (szőnyegműhely, lakás-karbantartó, babakészítő, gyöngyfűző, építő foglalkozások stb.) felszabadulttá tenni a kezdetben bátoratlan gyermeket, aki fest, rajzol, mintáz, épít, miközben kivirul alkotókedve és lassan kialakul munkamódszere.

Irodalmi nevelés a második rész címe. Új világba vezet, ahol szavakkal megformált képek tükrözik, hordozzák a gondolatot, a mondanivalót. S mert a gyermek képekben gondolkozik, igen könnyen érti a folklór nyelvét. Azért ajánlja nekik elsősorban a népköltészetet, és nagy írók, költők gyermekeknek írt műveit (Arany, Petőfi, Móricz, Móra, Gorkij stb.). Az egyes fejlődési szakaszokban használható mondókákra, versekre, mesékre sok példát hoz az író (bőséges irodalomjegyzéket is közöl), közben bírál, elvet régi értéktelen gyermekverseket, óv a jóindulatú dilettáns szerzők verseitől.

A kétkötetes teljes kiadvány a művészet és a gyermek világát közelíti egymáshoz, a jövő kultúráját szolgálja és az esztétikai nevelést a szocialista pedagógia szervezete részeként mutatja be. A közéleti és szakszervezeti könyvtárak törzsanyagához tartozik és kívánatos, hogy a könyvtáros minél több szülő figyelmét felhívja rá.

Nagydiósi Gézáne

NYELVTAN — STÍLUS —
SZÓNOKLÁS

Kossuth. 515 old. 32 Ft

A könyv azzal az igaz és szép gondolattal kezdődik, hogy anyanyelvünk alapos ismerete és helyes használata a nemzeti műveltségnek fontos alkotó eleme.

A mi szocializmust építő társadalmunkban még nagyobb jelentőségű ez a tény, hiszen ma sokkal szélesebb azoknak a köre, akiknek tevékeny szerepük van társadalmunk politikai, kulturális életében. Sokkal többen vannak tehát, akiknek fontos, hogy helyesen, világosan és hatásosan fogalmazzák meg — szóban vagy írásban — gondolataikat.

Összinté örömmel kell fogadnunk minden vállalkozást, amely ennek a feladatnak a megoldásában szélesebb néprétegeket igyekszik segíteni. Ez a könyv ilyen. Az anyag feldolgozása kitűnő pedagógiai érzékkel ismerteti a nyelv kifejező eszközeit, lehetőségeit; a nyelvi tények ismertetését mindig összekapcsolja a gyakorlattal, s valóban azokat a gyakorlati megoldásokat emeli ki, amelyek a legszükségesebbek. A közélet valamilyen formájában — ha másképp nem, egy lakógyűlés vagy termelési értekezlet keretében — mindenki részt vesz, és a könyv számtalan példája, utalása állandóan szem előtt tartja a közéleti „megnyilatkozások” egész széles skáláját, praktikus tanácsokat ad különböző beszámoló, jelentések megszerkesztéséhez, éppúgy, mint például egy kádervélemény írásához.

Módszertani szempontból legtanulságosabb és legeredményesebb a könyv nyelvtant tárgyaló része, amely a nyelvtan problémáit összeolvasztja a helyesírásra, a nyelvhelyességre és az alapvető stilisztikai kérdésekre vonatkozó ismeretekkel. Így a nyelvtani szabályok leírása, ha szabad ebben a vonatkozásban ilyen jelzőt használni, szinte élményszerű lesz; elvontságuk fokozódik, s a könyv használója széles összefüggésekben és praktikus következményekben látja a nyelvi tények és szabályok szerepét, jelentőségét.

Különösen jelentősnek tartjuk, hogy a könyv a mozgalmi és hivatali nyelv nyakatekertségei ellen nem valamiféle elvont purizmus álláspontjáról harcol. A nyelvi kifejezést ugyanis akkor értékelhetjük helyesen, ha azt nézzük: mit akar, kinek szólni? Mít ér az olyan tömegeknek szóló politikai tájékoztató vagy valamilyen kérdésben döntő, valamint előíró hivatali határozat, amelyet csak hosszas fejtörés után érthetnek meg (esetleg félreérthetnek) az érdekeltek. Elszakad a tömegektől és a kívánt célt sem érheti el, aki mozgalmi, hivatali munkájában megfelelkezik a nyelvi kifejezés világosságáról, magyarosságáról, szabatososságáról. Az utóbbi évekből jónéhány könyv vállalta már feladatát, hogy eligazítsa a nyelvhelyesség kérdéseiben, küzdjön a hivatali és mozgalmi zsargon ellen, de a jelen kötet módszerét és szemléletmód-

ját tartjuk nemcsak leghelyesebbnek, hanem leghatásosabbnak is.

Külön figyelmet érdemel a könyvnek az a viszonylag terjedelmes része is, amely a szónoki művészettel foglalkozik. (Tudtunkkal igen hosszú idő óta az első és egyetlen átfogóbb tájékoztató, segítséget adó mű ezzel a nagy jelentőségű témával kapcsolatban.) Főképp a kezdők, a tapasztalatlanok igényeire figyelő anyagösszeválogatása, bőséges és sokoldalú példatára érdemel dicséretet.

Más okból emeljük ki az utolsó fejezetet, amely a művészi kifejezés problémáiba vezet be az olvasót. A könyv koncepciója nem áll meg ott, hogy a hibátlan és hatásos kifejezés érdekében megadja a szükséges tanácsokat. Művészi szövegek elemzésével felébreszti az olvasó igényét a szép kifejezésre is, és művészi szövegek élvezetéhez is ad bizonyos alapvető esztétikai tanácsokat.

Azt hisszük, a könyvtárosoknak a szokásostól eltérő feladataik is vannak ezzel a közművelődési könyvtárak számára ajánlott könyvvel kapcsolatban. Nem elég, hogy az érdeklődők kezébe adják. Bár a könyv gazdag anyaga, kitűnő gyakorlatiassága önmagában is hat, célszerű, ha felhívják rá azoknak a könyvtárlátogatóknak a figyelmét, akiknek leginkább lehet rá szükségük: ügydarabokat fogalmazó hivatalnokok, társadalmi munkában előadásokat tartó tanárok, újságírók, népnevelők, tanácstagok, párttitkárok, vállalatvezetők, szakszervezeti funkcionáriusok stb. Diákok is kiegészíthetik belőle iskolai tanulmányaikat, s hasznát vehetik a KISZ-munkában.

Pók Lajos

ERDÉLYI JÁNOS LEVELEZÉSE

Akadémia. 520 old. 120 Ft

Erdélyi János költő volt és kritikus, népdalgyűjtő és színigazgató. A múlt század delén Toldy Ferencen kívül irodalmi életünknek alig akadt olyan alakja, aki hozzá hasonló központi szerepet töltött volna be. Kiterjedt levelezése — amelyet T. Erdélyi Ilona rendezett sajtó alá — érinti a politika és irodalompolitika korabeli kérdéseit, az „Almanach” alapítását éppen úgy, mint az írók Könyvkiadó Egyletének kísérletét. A Nemzeti Színház válságos hónapjaiban, a szabadságharc alatt vele perlekednek a színészek, Arany János, Csengery, Jósika, Szemere Miklós, Szigligeti és Egressy, a két Vachott, Kazinczy Gábor, Kertbeny, Obernyik, s a szellemi élet horizontjának más kisebb-nagyobb csillagai vele vitatják meg magán- és közügyeiket. Szemere Miklós előtte önti ki irigy elkeseredését

Petőfi ellen: „Világirodalomban kitűnő! Új korszak teremője! — mondják róla. Az elsőre szólni sem méltó, a másodikra is felesleges!” Szemere. Kollégiumi társa, Mecsey Mihály verseket küld: Erdélyi ítélen, költőnek született-e? Vidéki lelkészek népdalokat szállítanak a gyűjtő Erdélyinek.

A gyűjtemény Erdélyi levelezését kronológiailag sorrendben mutatja be, a levelek nem egy-egy témára, vagy személyre vonatkoznak és nem nyújtanak elegendő adatot arra, hogy azokból akár Erdélyi alakját és működését, akár a kor irodalmi életét behatóbban megismerjük — bár a szerkesztő ezt a hiányt a jegyzetekben pótolni igyekszik. Nem egy levél így is érdekes olvasmány. Kiemelkedik a gyűjteményből a szabadságharc korának levélanyaga, amely azáltal, hogy szinte kivétel nélkül Erdélyi színigazgatói működésével függ össze, elég tömör és mindenestre élénk benyomást nyújt a Nemzeti Színház viharos válságú esztendejéről.

Ebben az időben Bajza József volt a Nemzeti Színház igazgatója, aki 1848. július 1-én a színház vezetését Erdélyi János aligazgatóra bízta. Bajza utolsó utasításai érdekesen világítják meg a színház, írók, színészek gazdasági helyzetét. Gyengén áll a színház kasszája, új Kossuth-bankokkal akar fizetni a publikum és ha a pénztáros nem fogadja el, hátatfordít a színháznak. A bevonulások, menekülések miatt mindennapos a szereplőváltás, napirenden a szerep nem tudása. 1849. július 1-én végül Erdélyi is átadja a színház iratait Komlósy Ferenc titkárnak: elbukott a szabadságharc és Erdélyi alakja is eltűnik a bujdosásban.

A régi pesti irodalmi és színházi életnek sok kulisszatitkát árulja el e levelezés, amely nemcsak az irodalomtörténet, hanem a színház történet kutatói előtt is eddig ismeretlen adatokat tár fel, s a művelt olvasó számára is érdekes.

Varannay Aurél

Sáfrán Györgyi

ARANY JÁNOS ÉS
ROZVÁNY ERZSÉBET
Akadémia. 175 old. 24 Ft

A könyv első lapjainak egyikén csaknem százszentendős asszony fényképét látjuk, dr. Popovitsné Rozvány Gabrielláét, akinek nagyon sokat köszönhet a magyar irodalomtudomány. Ez az idős hölgy még ismerte a *Toldi* költőjét, és az ő gondoskodása őrizte meg Rozvány Erzsébetnek, Arany János hajdani magántanítványának levelezését, több mint félszáz levelet Arany feleségétől, fiától, leányától, Szendrey Júliától stb. és egyet magától

a költőtől. E legnagyobb rész kiadatlan levelek publikálása, valamint azok a személyes emlékek, melyeket Sáfrán Györgyi, a Rozvány-család még élő leszármazottaitól összegyűjtött, fontos tudnivalókkal egészítik ki a költő életrajzát.

Arany János 1839-ben került Rozványékhoz, a jómódú szalontai kereskedő tízéves kislányának házitanítójaként. Egész életre szóló barátság fejlődött ki a költő és a család fiatal tagjai között, s ez a kapcsolat Arany János költészetén is nyomot hagyott. Ismeretes, hogy a költő verset írt az idősebb fiú, Rozvány András halálára, a családi hagyomány és Sáfrán Györgyi gondos elemzései pedig valószínűvé teszik, hogy a *Toldi szerelme* tevékeny és erős jellemű özvegy Toldiné-jához Arany a Rozvány család fejének, a férfiasan intézkedő, határozott szavú édesanyjának alakjától kölcsönzött vonásokat. Ennél is fontosabb az a hatás, melyet Rozvány Erzsébet, az egykori tanítvány gyakorolt később a költő képzeteire. Rozvány Erzsébet sorsa szomorú regény: anyja elválasztotta ifjúkori szerelmétől, s a fiatal lány 1849-ben egy idős honvédtisztet mátkája lett, majd, miután az kiszabadult az osztrák megtorlók börtönéből, feleségül ment hozzá, ámde a szülői parancsra és erkölcsi kötelességerzetből vállalt házasság szerencsétlenül, válással és a férfi öngyilkosságával végződött. E tragikus élettörténet mozzanatai ösztönözhatték Arany János ihletét, amikor a *Katalin* női főszereplőjének és a *Toldi szerelme* Piroskájának alakját megformálta.

S talán több is, mint együttérző érdeklődés, vonzotta Aranyt a sorsát keményen túró, híres szépségű asszonyhoz. A levelezés nem fejtí ugyan meg e szemérmes lelkek titkát, de annál többet mond Aranyék családi és társadalmi életének kisebb-nagyobb eseményeiről. E becses írásokon kívül Sáfrán Györgyi közli Arany Jánosnak tanítványa részére fogalmazott nyelvyakorlatait is, továbbá azt az értékes emlékeztést, melyet a kisebbik fiú, Rozvány György, Nagyszalonta érdemes monográfusa írt a költőről 1890-ben. Mindez együtt nemcsak a tudományos körök számára érdekes olvasmány, hanem mindenkinek, aki bensőséges ismereteket akar szerezni a nagy költő életéről és alkotásairól. — y —

Az idegen nevek és címek kiejtése

Rabindranath	=	Rabindranát
Tagore	=	Tagur
Stendhal	=	Sztandál
Emily Brontë	=	Émíli Bronte
David Rubínovicz	=	Dávid Rubínovic
Walter von der Vogelweide	=	Wálter fon der Fogelvájde
Wolfram von Eschenbach	=	Volfrám von Ešenbáh

ÚJ SZAKMAI KIADVÁNYOK

CSEKEY ISTVÁN: HÉVÍZ BIBLIOGRÁFIAJA. *Hévíz község Tanácsa — Veszprém megye Idegenforgalmi Hivatala 55 old. 5,50 Ft.*

A helytörténeti anyag gyűjtésére és feltárására egyre nagyobb szükség van országsszerte. A megnövekedett igények kielégítésére több helyen megkezdtek az adatgyűjtést, de a feltáró munka lassan halad. Éppen ezért ez a hasznos kezdeményezés követendő példa lehet a tanácsok és az idegenforgalmi hivatalok számára.

A bibliográfia alapja Darnay-Dornyai Béla és Pöltzel Jenő korában megjelent bibliográfiája. Azonban mindkét előző összeállítás hiányos volt, és módszereik sem feleltek meg a korszerű bibliográfiai követelményeknek. A hiányok kiegészítésére és a hibák kijavítására sikeresen vállalkozott a szerző. A pontosan és szakszerűen összeállított gazdag anyag valóban egyedülálló a hazai balneológiai irodalomban.

Az összegyűjtött anyagot az alábbi szempontok szerint csoportosítja:

1. Bibliográfiák, forráskiadványok, segédkönyvek. 2. A Hévízre vonatkozó könyvek, kiadványok és folyóiratcikkek. 3. Könyvek, folyóiratcikkek, amelyekben Hévíz előfordul. 4. Térképek Hévízről és környékéről. 5. Hírlapi cikkek Hévízről. 6. Leporellók Hévízről.

Ez a csoportosítás formális, de elfogadható az ilyen kisebb terjedelmű (454 tételes) bibliográfiánál. Az anyagban való gyors eligazodást nem annyira a szerkezet, hanem a pontos név-, tárgy- és helymutatók biztosítják.

Kívánatos lett volna a feldolgozott folyóiratok és hírlapok jegyzékét közölni, mert ez a további kutatásoknál és az anyag kiegészítésénél segítséget adhat. Hasznos lett volna néhány országos napilap feldolgozása is. Ilyen kiterjedt kutatómunkához azonban egy ember ereje kevés.

Bár az összeállításban teljességre törekedett a szerző, mégis néhány jelentős, Hévízre vonatkozó publikáció elkerülte a figyelmét. Így például kimaradt a Panoráma kiadásában 1958-ban megjelent „Hévíz és környéke” című 53, XVIII oldalas könyvecske. A *Fővárosi Lapokat* feldolgozta ugyan, mégsem szerepel az összeállításban *Szukáts József*nek az 1879. évi 148. számában megjelent „A hévízi őskori telep” című cikke. Kimaradt *Schilberszky Károly* cikke, mely a

hévízi tündérrózsákról szól és a Természettudományi Közöny 1889. évi 513. oldalán található.

A címléírások a Magyar Szabványügyi Hivatal bibliográfiai szabályzata szerint készültek. Az annotációk rövidek és világosak. Igen helyes, hogy annotáció helyett többször idézi a nehezen hozzáférhető szövegeket.

A szerző előszavában egy Balaton bibliográfia elkészítésének lehetőségét említi. A Balaton irodalmának összegyűjtésében részt vehetnének a Balaton környéki könyvtárak, pedagógusok, kutatók. Csekey István Hévíz bibliográfiájával bebizonyította, hogy nagyszerűen ellátná a munkaközösség összefogásával és a bibliográfia szerkesztésével járó feladatokat. (Berza László)

A MUNKA VÖRÖS ZÁSZLÓ ÉRDEMRENDJÉVEL KITÜNTETETT ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR FOLYÓIRAT KATALÓGUSA 1945—1959. *Összeállította Sebő Zoltánné. Bp. 1960. Felsőoktatási Jegyzetellátó V. — 2 db.*

Az OMK új folyóiratkatalógusa részben átdolgozása, részben kiegészítése az 1954-ben megjelent, az „Országos Műszaki Könyvtár folyóiratkatalógusa 1945—1954” c. kötetnek. Az OMK-nak a korszerű igények szerint beszerzett, illetve megrostált és kiegészített folyóiratállományát tartalmazza 15 évre visszamenően.

A katalógus az alábbi szerkesztési, címléírási, adatközlési gyakorlat szerint készült: A folyóiratok, illetve időszaki kiadványok (periodika) címét feloldva közli, s a rövidített cím alatt utal a teljes címre; alcímet csak akkor tüntet fel, ha a főcím feltétlenül magyarázatra szorul. Pontosan jelzi a címváltozásokat, s ezek feltüntetésekor utal arra a raktári számra is, amelyen a változott című folyóirat a raktárban található. Feltünteti a megjelenési helyet (város), s az USA-ban megjelenő folyóiratok esetében az államot is. A megjelenési hellyel egy sorban közli a folyóirat raktári jelzetét, amelynek feltüntetése igénylőskor feltétlenül szükséges. A folyóiratok közötti összefüggések feltárására is figyelmet fordít azáltal, hogy a kapcsolatokat is jelzi „főlap”, „melléklet”, „melléklet” megjelöléssel.

A katalógus magyar nyelven közli a folyóirat évfolyamok és számok megjelölését (évf., köt., sz.). Nagyon hasznos újítás

annak feltüntetése, hogy mely évfolyamok, kötetek tartalmaznak éves tartalomjegyzéket („tj”), tárgymutatót („tm”) vagy többéves indexet („Mutató”)! A jegyzék minden egyes évfolyamot, illetve kötetet és ezen belül minden egyes füzetet, illetve számot külön sorol fel annak érdekében, hogy az olvasó valamely folyóiratszám meglétét pontosan, gyorsan megállapíthassa. — A mikrofilmen pótlólag megszerzett folyóiratévfolyamok

vagy számok MF jelzéssel szerepelnek.

A „Megjegyzés” rovat azokat az adatokat közli, amelyek az olvasók útbaigazítására szolgálhatnak (címváltozatok stb.).

A Sebő Zoltánné gondos szerkesztői munkájával készült folyóiratkatalógus bizonyára igen hasznos tájékoztató eszköze lesz a folyóiratirodalmat használó műszakiak és könyvtárosok széles táborának. (Gy. P.)

FOTOSOROZAT – FOTOKÖNYVTÁR

A kezdő fotoamatőrök részére indította útjára a Műszaki Könyvkiadó 1955-ben „Fotosorozat”-át. A sorozat kötetei ábrákkal alátámasztott közérthető nyelven adnak választ a fényképezéssel kapcsolatos gyakorlati és elméleti kérdésekre. Már az első lépésnél — a *fényképezőgép vásárlásánál* — mellénk szegődik a sorozat első és hetedik kötete s tanácsot ad a céljainknak legmegfelelőbb gép kiválasztásánál, felvilágosít, hogyan vizsgáljuk meg a vásárolt gépet. Ezután a könyveket lapozgatva megismerkedünk a fényképezőgép szerkezetével, működésével és a szükséges elméleti tudnivalókkal.

„Olcso gép — jó felvétel!” — Ez a címe az első kötetnek. Vagyis útmutatást kapunk arra nézve, hogyan lehet olcsó géppel jó fényképeket készíteni. Az eddig 24 kötetből álló sorozat további kötetei a fényképezés egyes részleteivel foglalkoznak.

A gyakorlatban jól bevált *fotovegyszer-recepteket* találunk a 2. és a 13—14. kötetben. Külön-külön könyv szól a *természetes és mesterséges fényforrásokról*, feleletet kapunk arra a kérdésre, hogyan magyitsuk a felvételeket, a sorozat 5. kötete pedig megtanít a helyesen exponálásra.

Az ún. „célfényképezés” egyes válfajtaival is külön könyvek foglalkoznak: így a *gyermekfényképezéssel*, a *téli tájak fényképezésével*, a *sportfényképezéssel* stb.

A sorozat 22. kötete a hazai *negatív anyagok* tulajdonságairól és kezeléséről szól, a 23. kötetben a hazai *otopapírok* részletes ismertetése könnyíti meg ezek legmegfelelőbb felhasználását.

A *Fotobarkácskönyvből* megismerjük a házi-lagi, kézi módszerekkel elkészíthető fényképezési felszerelési tárgyak előállítását kevés szerszámmal, jelenleg is beszerezhető anyagokból. A sorozat könyveivel a kezdő fényképezők olyan gyakorlati segédesszűzőket kapnak, melyeknek tanulmányozásával egyre jobb, használhatóbb, igényesebb felvételeket készíthetnek. A sorozat egyes kötetének ára 5—15 Ft között mozog. A tájékozódás megkönnyítése érdekében az alábbiakban közöljük a sorozat keretében eddig megjelent bibliográfiai adatait:

1. Németh József: Olcso gép — jó felvétel (Második, bővített kiadás, 1960). 2. Polster Alfréd—Lentz Nándor: 100 fotorecept (1957). 3. Járai Rudolf—Szegedi Emil: Fényképezés műfényről (Második, javított kiadás, 1960. 4. Hevesy Iván: Nagytás, képkivágás (1956. 5. Sziklai Dezső: Exponáljunk helyesen (Második, bővített kiadás, 1960). 6. Kéri Dániel: Negatív-eljárás (1956). 7. Csörgő Tibor: A fényképezés gyakorlata (Második, javított kiadás, 1961). 8. Reismann Mariann: Gyermekfényképezés (1956). 9. Kunfalvi Rezső: Téli fényképezés (1957). 10. Bencze Pál: Természetjárók felvételei (1957). 11.

Skita Győző—Vadas Jolán—Veres Tamás: Hol a hiba? (1957). 12. Jónás Pál: Kisfilmes fényképezés (1957). 13—14. Lentz Nándor—Kindl Ervin: Fotovegyszer lexikon (Második, bővített kiadás, 1960). 15. Gyulai Ferenc: A fényképezés ABC-je (1958). 16—17. Szónyi Béla: Fotobarkácskönyv (1958). 18. Bojár Sándor: Sportfényképezés (1958). 19. Szimán Oszkár—Radó Aurél: Fényszűrők (1958). 20. Szegedi Emil: Bevezetés a fotoesztétikába (1958). 21. Bencze Pál: Téma és technika (1959). 22. Lukácsovics Ferenc: Hazai negatív-anyagok (1959). 23. Lukácsovics Ferenc—Radó Aurél: Hazai fotopapírok (1959). 24. Viski László: Diakészítés (1961).

A Műszaki Könyvkiadó másik sorozata a „Fotokönyvtár”, már a haladó fotoamatőrökhez és a fényképezési szakemberekhez szól. A kötetek témaválasztása, tartalma, abraanyaga lényegesen igényesebb az előbbi sorozaténál. Célja, hogy hozzásegítse a gyakorlott fényképezőket a művészi fényképlévételek készítéséhez, egyes speciális fozozsakknak el-sajátításához. A sorozat keretében eddig 5 könyv jelent meg. (Áruk 18—23 Ft között mozog.) Megjelenésük sorrendjében néhány szóval ismertetjük a köteteket:

1. Sárközi Zoltán: Közelfényképezés, reprodukció (Második bővített kiadás, 1960).

A közelfényképezést, a reprodukció készítését ismerteti. Amatőr fototémákból kiindulva mutatja be az 1 méteren belüli fototémák helyes és célszerű fényképezési megoldásait, módszereit, kellékeit.

2. Várhelyi István: Keskenyfilmzés (1958).

A keskenyfilmzés alkalmas filmfajták ismertetése után leírja a felvevőgép szerkezetét, kezelését, rámutat az álló és mozgó fényképezés közötti különbségre, foglalkozik a szabad-téri felvételzés technikájával, majd a vetítő-gépet és a vetítést írja le.

3. Németh József: Különleges objektívek (1958).

A kiadvány a különböző objektíveket és azok használatát ismerteti. Szól a művészi fényképezésről, végül 173 különleges objektív adatainak táblázatát közli.

4. Karácsonyi Géza—Eiler Emil: Sztereotér-fényképezés (1958).

A külföldön régóta közismert sztereotermés-ség gyakorlati fozozakkönyve. Ismerteti a térhatás elvét, leírja a térhatású felvételek készítésének technikáját két- és egyobjektív fényképezőgéppel.

5. Escher Károly: Riportfényképezés (1959).

A magyar fotoriportozás egyik úttörője sok évtizedes munkásságának tapasztalatait foglalja össze könyvében. Nem ad recepteket a riportfényképezéshez, hanem a tapasztalt szakember tanácsát, útbaigazítását gyűjti össze, hogy művészebb képek készítésére ösztönözze a fotoriportereket.

—ró—

ESEMÉNYNAPTÁR

JÚNIUS 1. NEMZETKÖZI GYERMEKNAP

M. I. KALININ, SZOVJET ÁLLAMFÉRFI, PEDAGÓGIAI ÍRÓ, 1946. JÚNIUS 3-ÁN HALT MEG (15 ÉVE)

Kalinin: Miért erős a szovjetállam. Szikra, 1945. 32 old., —: A szovjeterkölcseről. Szikra, 1945. 64 old., —: Az ifjúsághoz. Bratislava, 1951. 88 old. (A marxizmus—leninizmus kvtára), —: A kommunista nevelésről. Ford. Händel Ottó. Szikra, 1951. 303 old., —: A kommunista nevelés kérdései. Cikkék és beszédek. (1925—1945). Szikra, 1953. 295 old., —: A Komszomol dicső útja. Gyűjtemény. Ifj. Kvk., 1953. 157 old.

JÚNIUS 4. PEDAGÓGUS NAP

LÁNYI SAROLTA KÖLTŐ ÉS MŰFORDÍTÓ JÚNIUS 6-ÁN TÖLTI BE 70. ÉLET-ÉVÉT

Lányi Sarolta: Ajándék. Versek. Nyugat, 1912. 87 old., — —: A távozó. Versek. Gyoma. Kner. 1915. 90 old., —: Számlálatlan évek. Vál. versek (1910—1946). Singer és Wolfner, 1947. 201 old — —: Őszi kert. [Versek] Magvető, 1956. 470 old. Orosz költők. [Antológia] Osszeáll. —: UMK., 1947. 285 old.

V. G. BJELINSZKIJ, OROSZ FORRADALMI DEMOKRATA 1811. JÚNIUS 13-ÁN SZÜLETETT (150 ÉVE)

Bjelinszkij: Válogatott esztétikai tanulmányok. Ford. többen. Szikra, 1950. 553 old., —: Puskin. Ford. Lukács Györgyné. Közokt. kiadó, 1951. XLIV, 479 old., —: Válogatott pedagógiai művei. Ford. Pataki Szilveszter [stb.] Akad. K., 1953. 300 old., —: Esztétikai szemelvények. Ford. Honti Rezső. Művelt Nép Kvk., 1955. 439 old.

Bocskói Viktor: Nagy orosz demokrata gondolkodók. Herzen, Belinszkij, Dobroljubov, Csernisevskij. Bukarest. 1949. 58 old., Gáspár István. Orosz szellemóriások. Tanulmányok. UMK., 1947. 72 old (Új magyar ismeretterjesztő kvtár.), Forgács László: Bajza és —. Akad. K., 1955. 103 old. (Irodalomtörténeti Füzetek, 3).

HARRIET BEECHER-STOWE, AMERIKAI ÍRÓNŐ 1811. JÚNIUS 14-ÉN SZÜLETETT (150 ÉVE)

Harriet Beecher-Stowe: Tamás bátya kunyhója. Ford. Réz Adám. 5. kiad. Móra Ferenc Kvk., 1960. 528 old.

GORKIJ MAKSZIM 1936. JÚNIUS 18-ÁN HALT MEG (25 ÉVE)

Ilja Grudzjev: — élete és művészete. Ford. Székely Andorné. Művelt Nép, 1950. 122 old., N. K. Pikszanov: — és a zene. Ford. Angyal László és Lux László. Zeneműkiadó, 1952. 32 old., B. Burszov: — „Az anya” című műve és a szocialista realizmus. Ford. Kovai Lórin. Művelt Nép, 1953. 141 old., — Magyarország. Összeáll. Radó György. Művelt Nép, 1953. 151 old., —. Bibliográfia életrajzi adatokkal és műveinek ismertetésével. Összeáll. Köves Erzsébet. Föv. Szabó Ervin kvtár, 1954. (A világirodalom klasszikusai, 2), Waldapfel József: — és Madách. MTA. 1958. 52 old. (Irodalomtört. Füzetek, 14), Vladimir Pozner: Emlékezések Gorkijra. Európa, 1959. 129 old.

EGRY JÓZSEF, KOSSUTH-DÍJAS FESTŐMŰVÉSZ 1951. JÚNIUS 19-ÉN HALT MEG (10 ÉVE)

Farkas Zoltán: — — (1883—1951). Képzőművészeti Alap, 1959. 24 old.

1941. JÚNIUS 22-ÉN TÁMADTA MEG A FASISZTA NÉMET HADERŐ A SZOVJETUNIÓT (20 ÉVE)

KRIZA JÁNOS, A MAGYAR NÉPKÖLTÉSI EMLÉKEK SZAKAVATOTT GYŰJTŐJE 1811. JÚNIUS 28-ÁN SZÜLETETT (150 ÉVE)

Kriza János: Erdélyi tájszótár. Révai [1940] 135 old., — —: Székely népköltési gyűjtemény. Magvető, 1956. 1—2 kötet. Szász Károly: Emlékbeszéd — — 1. tag felett. MTA, 1876. 39 old.

A SZOMBATHELYI VÁROSI TANÁCS a múlt év végén 5000.— Ft összeget adott városfejlesztési alapból a Bercsenyi Könyvtár zenei anyagának fejlesztésére. Ebből az összegből a könyvtár csaknem 200 kötet zenei ismeretterjesztő művet vásárolt. Most a város szép hagyományokkal rendelkező zenei életének fellendítésére a Bercsenyi Könyvtár a számban és összetételében is jelentős zenei könyvanyagáról — az Országos Széchényi Könyvtár segítségével — nyomtatott katalógust ad ki. A kiadvány a tavasz folyamán jelenik meg.

A 2. SZ. ÖNÁLLÓ SZABÓ ERVIN GYERMEKKÖNYVTÁR (XII., Sallai I. u. 52) április 1-én kezdte meg működését. A szabadválogatású kölcsönző mellett kisebb előadóterem és kísérletező asztallal felszerelt szakköri szoba áll a fiatalok rendelkezésére. Tekintve a sűrűn lakott környéket, igen sok gyermekelváso beiratkozására készült fel a könyvtár.

Az 1. sz. önálló gyermekkönyvtár (VI., Liszt Ferenc tér 6.) berendezési tárgyai rövidesen elkészülnek. Megnyitására a nyár folyamán kerül sor. (Sz. E. K.)